

SOMLÓJENŐ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Somlójenő bemutatása	5
3. Örökségünk	7
4. Eltérő építészeti karakterek bemutatása	11
5. Építészeti útmutató, ajánlások	16
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Anyaghasználat</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Járdák, burkolatok</i>	
<i>Homlokzatképzés</i>	
<i>Részletek</i>	
6. Mai példák	37
7. Utcák, terek	38
8. Hirdetések, reklámtáblák	39
9. Impresszum	40

BEVEZETÉS

Somlójenő egy festői környezetben elhelyezkedő település Veszprém megyében. Jelen településképi arculati kézikönyvet azzal a céllal írtuk, hogy a község természeti adottságaiból, történelmi és kulturális értékeiből összeálló településképet bemutassuk, továbbá iránymutatást nyújtunk az építkezni-felújítani szándékozók számára Somlójenő arculatának megőrzését elősegítő tevékenységükhöz.

Szemléletformáló hatással kívánunk lenni, hiszen a településen lakóknak a helyi építészeti hagyományokat alapul véve javasolt építkezésbe illetve felújításba fognia. Ezzel elősegíthető, hogy utcájuk illetve egész Somlójenő arculatára pozitívan hassanak új építményükkel, kerítéskialakításukkal stb.

Nem tekinthető lezártnak e kézikönyv, hiszen a településképfolyamatosan alakul. A pozitív irányú változás érdekében arra törekszünk, hogy támpontot nyújtva rávezessük az érintetteket a közösségi gondolkodásmódra. Alkalmazandó eljárás módokra, építőanyagokra tett javaslatainkkal, szemléltető ábráinkkal illetve a településen készült fotókkal segíteni kívánunk. A teljesség kedvéért máshonnan hozott, kerülendő példákat is bemutatunk.

Bízunk benne, hogy Somlójenő településképi arculati kézikönyvét hasznosnak ítélik meg a községben jövőben építkezők és felújítók!

2

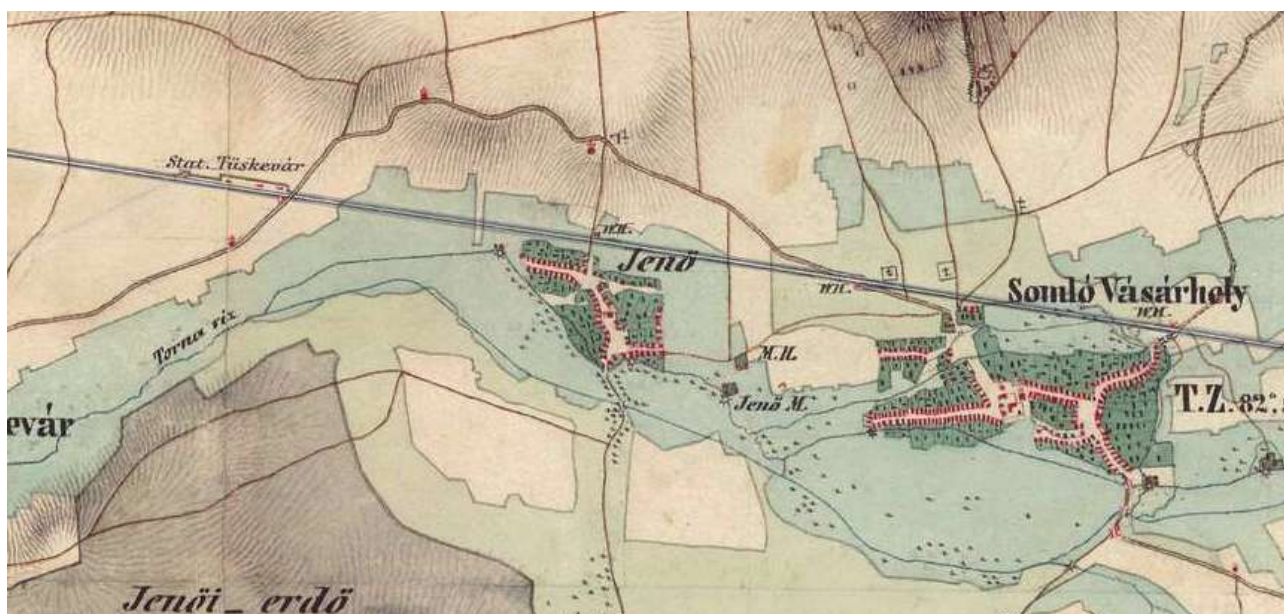
SOMLÓJENŐ BEMUTATÁSA

A Veszprém megye Devecseri járásában lévő község közúton 6 kilométerre található a járásszékhelytől. Határos települések: Somlóvásárhely, Tüskevár, Iszkáz, Somlószlós.

A település lakói a honfoglalást követően a Jenő-törzsből származó, a király felszólítására rögtön hadba hívható várjobbágyok voltak – a település neve is innen származik. Az eredeti, Jenő névvel ellátott területen a középkor folyamán két falu alakult meg, a ma Tüskevárként ismert *Nagyjenő* illetve mai Somlójenő, ami akkor *Kisjenő* volt. Az írásos emlékek 1321-ben említették először *Kysynew* alakban.

A jobbágyfelszabadításig Kisjenő a győri püspök tulajdona volt, és egytelkes nemesek lakták, később egyházi nemesei *Vecse* székhez (a mai Somlóvecséhez) tartoztak. A településen ma is álló római katolikus templom a középkorban épült. Habár a zsellérek is elkezdtek betelepülni Kisjenőre az idő elteltével, a határ mindvégig teljesen nemesi jogú maradt. A lakosok számára a szőlőtermesztés és -művelés a XVI. századtól elsődleges megélhetési forrásnak számított. A községben található Kőház-kastélyt 1592-ben említették először a források, Kisjenő ekkor már saját vízimalommal is rendelkezett.

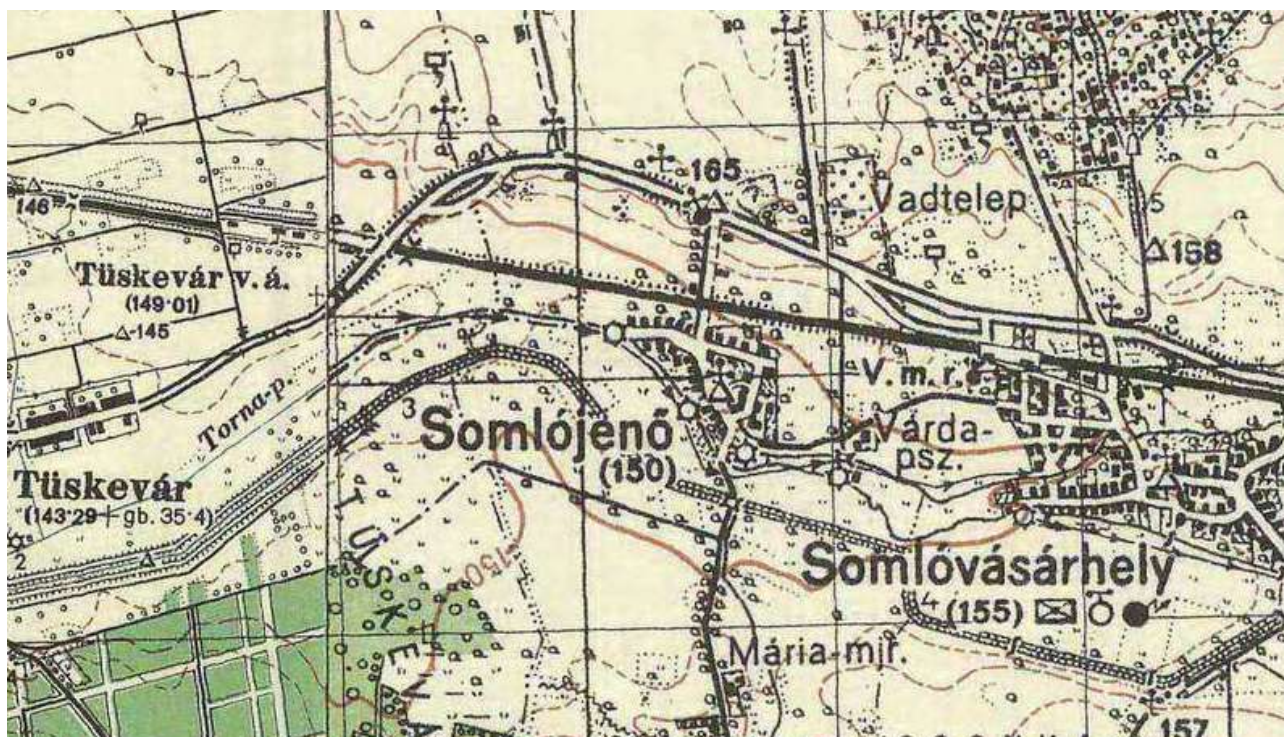
1611-ben *Kys Gyeneo*, 1696-ban pedig *Kys Genő* formában olvasható a település neve. A török időkben a közeli Somló vára miatt sorozatos hadi események zajlottak térségében. Ennek hatására illetve a portyázások és sanyargatások miatt a XVII. században lakosság száma erőteljesen megcsappant. Az oszmán elnyomás alóli felszabadulást követően lassan újra benépesült a település. Vályi András 1799-es leírásában bemutatta a falut: „*Vecse Székhez tartozandó prsdialissa Nemes Helység Veszprém Várm. lakosai magyarok, és katolikusok, fekszik Somlyós Vásárhelyhez, és Tüskevárhoz 1/2 órányira, határja két fordulóra van osztva, rozstot, búzát jól terem, gyakori trágyázás után mindenféle tavaszi vetést is, földgye homokos, és nagy része követses, szőlő hegye a híres Somlyói hegynek dél felől való részén, mellyből tizedet a Győri Püspök vesz, egy darab erdeje van, három malmai Torna vizén, határja szoross lévén leg inkább borból szerezhetnek pénzt.*”

A második katonai felmérés (1806-1869)

Fényes Elek 1851-ben is írt Kisjenőről: „magyar papnemesi falu, Veszprém vmegyében, a somlói hegy alatt, 672 kath., 18 zsidó lak. Szűk fővényes határ. Malmok a Tornán. Erdő. A somlói hegy nyugoti része ide tartozik, s édesb és lágyabb bort terem itt, mint a többi oldalakon. A győri püspök papnemesi birják, kik a Vecse székhez tartoznak.” A Somló előtagot a község a XX. század első éveiben kapta, megkülönböztetendő az országban lévő többi Kisjenőtől. Az első világháború 20, a második 18 áldozatot követelt Somlójenőtől. 1969. január 1-től közös tanácsot alkotott Somlóvásárhely központtal.

A népességszám alakulása: 1910-ben 652, 1941-ben 619, 1980-ban 395, 2001-ben 312, 2015-ben 291 fő. A település külterületének számít Várda-puszta, Márja-major és a Somló-hegy.

Az 1941-es katonai felmérés

ÖRÖKSÉGÜNK

Somlójenő településszerkezete az osztrák katonai felmérések során (1763-1887) nemigen változott. A XX. század második felében kiépült a község északi, vasútvonalon túli fele (Petőfi utca északi része illetve a Dózsa utca). A főutca napjainkig a Petőfi utca, amelyből nyugati és keleti irányban mellékutcák ágaznak el. Szerkezetileg többutcás szalagtelkes település, ahol a telkek az utcákra javarészt merőlegesek. A vasútvonaltól délre lévő régi településrészen a lakóházak többsége kerítésvonalban épült, míg az újabb, északi részen előkertes kialakítást figyelhetünk meg.

A községben található számos régi, népi építészeti elemeket bemutató, illetve a szocializmus érája alatt épült családi, valamint felújított és átépített lakóház is. A régi építésű házak a XIX. század második illetve a XX. század első felében épültek; felismerhetők rövid homlokzati kéménynyílásokról, kontytetejükről. A tornác alkalmazása szintén gyakori, amelyet beépített és beépítetlen formában is láthatunk.

A másik jellemző építészeti stílus képviselői a szocializmus kori négyzetes alapzatú, utcafronton két háromosztatú ablakkal rendelkező, sätortetős házak. Ezek a szocializmus ideje alatt egyrészt, mint önálló épületek, illetve mint a rossz állapotban lévő népi házak legrégebbi, utcafronti részének felújításaként épültek meg a kor szellemében.

Az eddig felsorolt épülettípusok teszik ki a község java részét; sok házat felújítottak, korszerűsítettek az elmúlt két évtized során. Új építésű, a rendszerváltás óta felhúzott családi házak is vannak Somlójenőn, melyekre a formagazdagság, a XXI. század igényeinek megfelelő kialakítás jellemző.

Műemlékvédelem alatt álló épület nincs a településen.

Épített értékek

Szent István király templom

A római katolikus templom a túskevári plébánia filiája, elsőként egy 1573-as keltezésű dokumentum említi. Zömök tornya és a sokszögletű belső szentélye középkori alapítást valószínűsít.

Szent Ilona kápolna

Somlójenő külterületén, a Somló délnyugati oldalán, a Szent Ilona dűlőben, egy kis dombon a Vinum Somlaicum Bortársulás területén, 230 méter magasságban áll a karcsú tornyú építmény. Egy 1399-es okmány említette a jenői oldalon álló Szent Keresztről nevezett templomot, amit valószínűleg a túskevári (nagyjenői) pálosok építettek azon a helyen, ahol a mostani kápolna is áll. Pusztulásának körülményei ismeretlenek, de emléke évszázadokon át élt a hívek lelkében, míg a XIX. század első felében elhatározták újjáépítését. Éveken keresztül szüretkor mustot szedtek, ennek árát kamatoztatták és ebből vették meg a helyét, valamint ebből fizették a napszámosokat is. A kápolna berendezését a hívek adományozták.

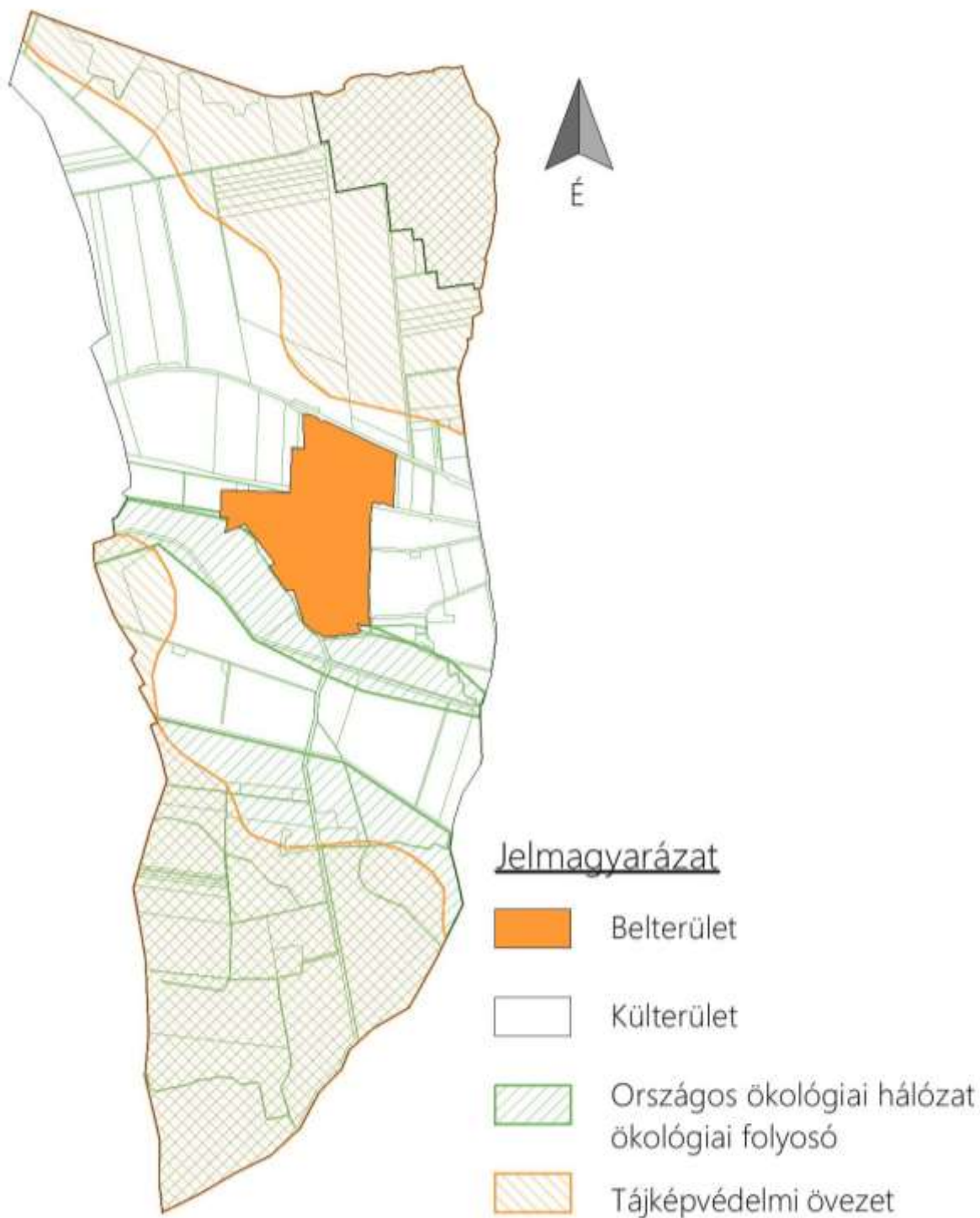
Természeti értékek

Somlójenő elhelyezkedéséből megállapítható, hogy az első letelepedők a Torna-patak és a Somló közötti kedvező fekvésből kívántak kamatoztatni. A folyó és a hegy déli oldala elősegítette a település fejlődését, mezőgazdaságának virágzását.

A Somló hegyoldalának gazdag és hosszú időre visszanyúló szőlőkultúráját megővendő, 1993-ban létrehozták a település külterületét érintő Somló Tájvédelmi Körzetet. A Tájképvédelmi Övezet nevét is adó Somló hegy teteje fokozottan védett az itt elhelyezkedő várral, bazaltsziklákkal és alacsony növésű fákkal együtt. Gazdag növény és állatvilággal rendelkezik a terület. A növények közül érdemes megemlíteni a sajmeggyet, ami a tavasz végén fehér virágaival fedi be a területet. A meredek sziklákon és a fákon jellemzően borostyán fedezhető fel. Védett gerincesekben gazdag a terület, illetve a bazalt hőgazdálkodása miatt a hüllőknek is kitűnő helyet biztosít a Somló.

Somlójenő külterületének északi és déli része a Tájképvédelmi övezetbe tartozik. Azok a területek kerülnek tájképvédelmi szempontból védelem alá, amelyek a természeti adottságok és az emberi tevékenység kölcsönhatásából fakadóan sajátos, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak. Az Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosójához tartozik Somlójenő külterületének északkeleti, középső és déli része.

ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA

4

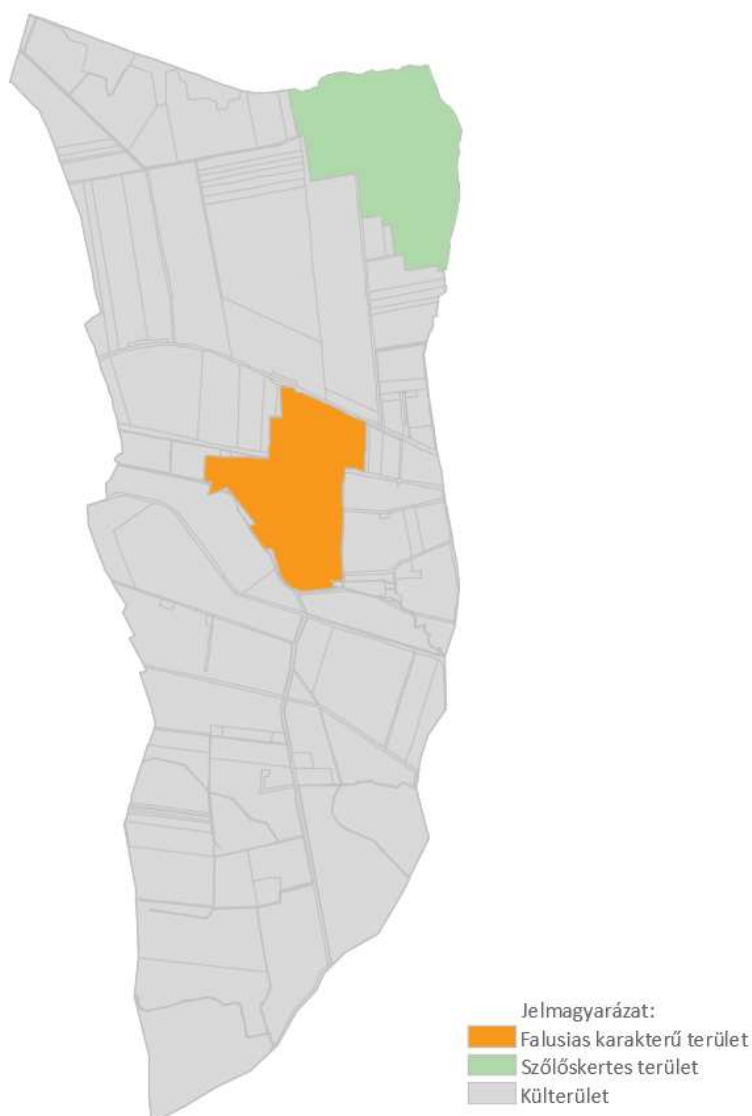
Somlójenő

A falu területe hagyományosan két részből áll: **belterület** (belsőségek): lakóhelyek, gazdasági épületek, középületek, utcák, valamint **külterület** (külsőségek): munkahelyek, szőlő, erdő stb. A település arculatát jellemzően két karakter határozza meg.

A falusias stílusjegyeket képviselő településrész a lakott területek nagy részét, tehát a lakóházakat, egyéb köz-, gazdasági- és szakrális épületeket, utcákat, valamint tereket érinti. A belterület a XX. század közepétől nagymértékű fejlődésnek, városiasodásnak indult, tehát az utóbbi 50-70 év építészetének stílusjegyeit őrzi. A kézikönyvben ezzel a karakterrel fogunk bővebben foglalkozni.

Somlójenő értékes és tradicionális szőlőskert településrésznek is otthont ad, köszönhetően földrajzi fekvésének. A Somló-hegy déli-nyugati lábánál elterülő településen évszázadok óta a szőlő jelenti a megélhetés alapját. Ez az arculat építészetében és karakterében is más jelleget hordoz, ezáltal önálló fejezetben tárgyalandó.

A beépítésre nem szánt területeken, azaz a külterületeken elsősorban a termékeny szántóföldek és erdők vannak.

Somlójenő falusias karakterű terület

Településmorfológiailag Somlójenő szabályos telepítésű falu. A hosszú, szalag alakú telkeken épültek be a lakóházak, melyek az utcára rendszerint merőlegesen sorakoznak. Keskeny alakú telkek a hosszanti oldalukkal érintkeznek, és sok esetben a lakóházakat egyéb gazdasági épületek, veteményesek vagy szőlőterületek egészítik ki. Somlójenő tehát többutcás szalagtelkes község, melynek értelmében a fő utcára (Petőfi utca) merőlegesen csatlakoznak a mellékutcák, melyek feltehetően később, a XX. században épültek be.

A településen rendszerint kétféle telepítési mód figyelhető meg. A belterület déli részén a kerítésvonallal megegyező telepítés; míg attól északra az előkertek rendszere adja a harmonikus településképet.

A településkép meghatározó eleme a község temploma, a Szent István király templom, mely a történeti településrész déli területén fekszik, zöldterületek gyűrűjében. A templom környezete rendezett és barátságos. A harmonikus utcakép köszönhető a tereprendezési megoldásoknak is, hiszen a vizesárok felett számtalan kisebb fahidat találunk, mely az otthonosságérzését kelti. A község középső része, a Rákóczi utca és a Kossuth L. utca kereszteződése egy pontban kiszélesedik, megfigyelhető a teresedés. Ettől a ponttól északra területnek el jellemzően az előkerttel kiépített, négyzet alaprajzzal és sátortetővel épült lakóházak.

Somlójenő szőlőskertes terület

A szőlőskert területi egység más karaktert képvisel a történeti településrészsel szemben. A viszonylag sík falusias karakterű területből látványosan emelkedik ki a Somló-hegy, melyet szőlők ölelnek körbe. A Somló-hegy délnyugati lábánál elterülő kertek, borospincék, présházak és kisebb üdülőegységek a Bakony-hegyvidékhez tartozó történelmi Nagy-Somlói borvidék részei. Itt a XVI. század óta intenzív szőlőművelés folyik. Somlójenő tehát hazánk legkisebb, de egyik nagy múlttal rendelkező borvidékének települése. A szőlők fölé emelkedő, erdővel borított, meredek bazalttornyos oldalával a Balaton-felvidéki mediterrán tájat idézi.

Somlójenő külterületén, a Somló délnyugati oldalán, a Nagy-Somlói borvidéken a Szent Ilona Borúton, a Szent Ilona dűlőben, egy kis dombon a Vinum Somlaicum Bortársulás területén, 230 méter magasságban áll a karcsú tornyú Szent Ilona-kápolna (másik neve: Szent Kereszt-kápolna).

Somlójenő külterület

A külterületeken kiemelt figyelmet kell fordítani a tájkép, a természetes élőközösségek, növénytársulások és élőhelyek megóvására. A védett természeti területek egyben a beépítésre nem szánt területeket is magukban foglalják. Itt kiterjedt szántóföldeket találunk elsősorban.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Somlójenő falusias karakterű terület

Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

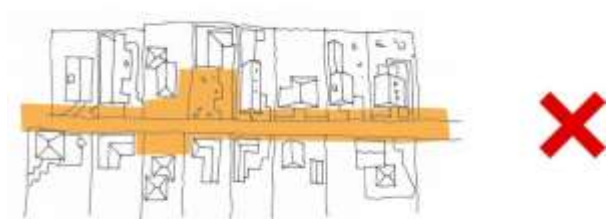
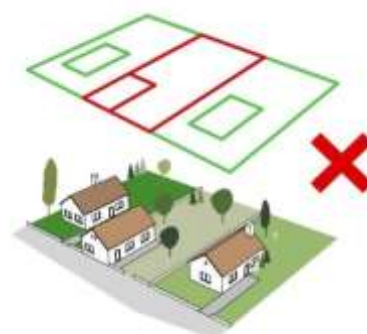
TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, a szalagtelken belüli elhelyezkedés pedig általában az utcára merőleges rendszerű.

Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, indokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak többnyire előkertes beépítéssel kerültek kialakításra, az azonos méretű előkertek lényeges elemei az egységes településképek. **Eltérő beépítés** nem javasolt és nagyobb mértékben hátrahúzni, vagy az utcavonalra telepíteni az épületet kerülendő.

Az egyvonalban lévő házak adják a harmonikus utcaképet.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. A sematikus ábrán, illetve fényképeken példa a településen javasolt épületmagasság illeszkedésére.

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, ritkábban sátoztetők.

Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület, hanem csak a szomszédosra hasonló.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

A sematikus ábrán példa a településképbe illeszkedő tetőformájú épületre.

TEREPALAKÍTÁS

A község a domborzat szempontjából változatos.

Az épületek tervezésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre.

Nem megfelelő, ha az épületet belevájjuk a terepbe, nagy árkot képezve.

SZÍNEK

A településen a fehér vagy világos „földszínek” a jellemzőek. A természetes anyag- és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz.

Nem elfogadhatóak a ríktó fémlamezfedések vagy burkolatok sem.

Példa megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakokkal.

KERÍTÉSEK

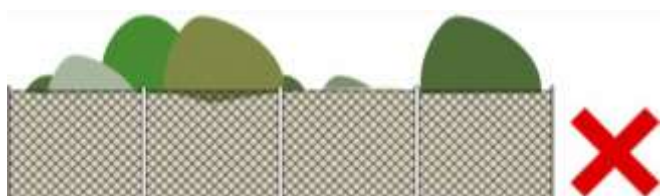
A településen az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakításúak, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglaszlopokkal kialakított kerítések készültek.

A kezeletlen felületű beton elemes, tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatánál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

A teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton próbáljuk kerülni.

A külterületen általában nincsenek kerítések.

Ajánlott kerítések a településen, lábazattal, oszloppal, vagy ezek nélkül.

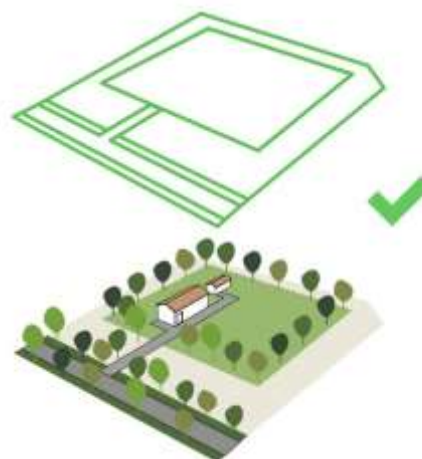
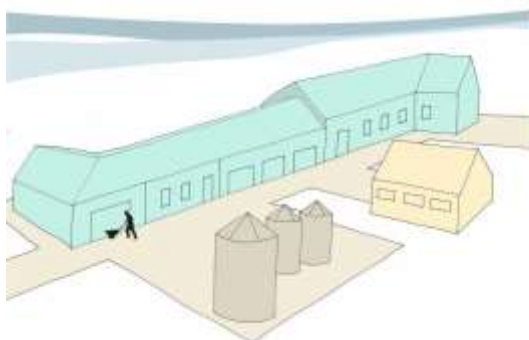
Somlójenő szőlőskertes és külterületi településrész

Az építészeti útmutató a település beépítési ajánlásait tartalmazza. Környezetünk megismerése szükséges ahhoz, hogy a település értékeit megőrizzük, valamint egységes településkép kialakítását segítsük elő.

TELEPÍTÉS

A település külterületén pincék, tanyaépületek találhatóak. Itt a beépítés laza, nem egységes, az adott funkció technológiájához alkalmazkodik.

A telkek általában belső úthálózattal rendelkeznek, melyek többnyire burkoltak. Az épületek általában a bejárati úttal merőlegesen vannak telepítve, szabadonállóan.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A külterületen is jellemző az egyéges hajlásszög megtartása.

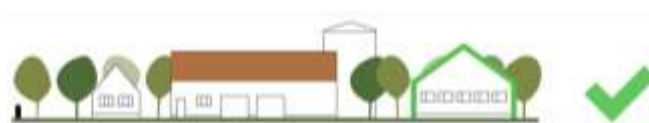
A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévők. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

MAGASSÁG

A külterületeken is törekedni kell arra, hogy a területen található épületek magasságához alkalmazkodjunk.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévők. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. A tematikus ábrán, illetve fényképeken példa a településen javasolt épületmagasság illeszkedésére.

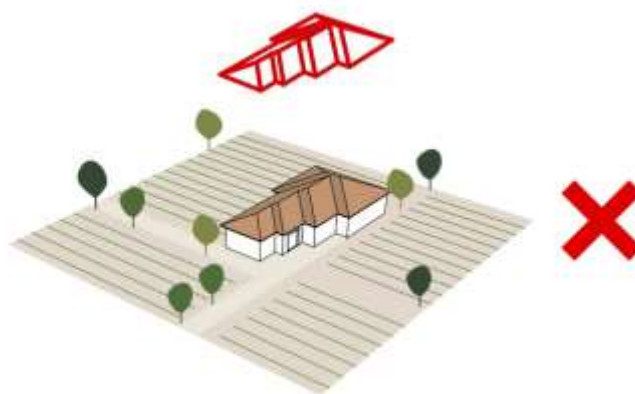
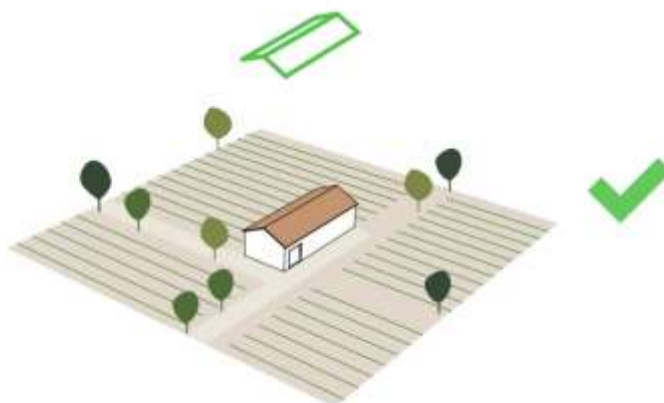

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, ritkábban sátoztetők.

Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület, hanem csak a szomszédosra hasonló.

TEREPALAKÍTÁS

A külterületen a terep lejtős, dombos az település felé közeledve egyre síkabb.

Az épületek tervezésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre.

Nem megfelelő, ha az épületet belevájjuk a terepbe, nagy árkot képezve.

KERÍTÉSEK

A településen találunk áttört fa- és fémkerítéseket, ezek vizuálisan kevésbé választják el az utcától az előkert területet, valamint az utcafrontos álló épületeknél jellemző a tömör téglafalazat.

Amennyiben a fa- vagy fémkerítés sötét színű (sötétbarna, sötétzöld), akkor kontrasztot képez az épülethomlokzat fehér színével, erősen áttört felülete miatt viszont az épületet nem takarja.

KERTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A növényalkalmazást jelentősen befolyásolja a potenciális vegetáció, mely itt a Pápa-Devecseri sík déli részén a cseres-kocsányos tölgyes. Ennek névadó fajai a kocsányos tölgy, illetve a csertölgy, melyek méretükből adódóan leginkább parkfának alkalmasak, illetve előbbinek ismerjük oszlopos habitusú '*Koster*' és '*Fastigiata Koster*' fajtáit, melyek kisebb helyigénnyel rendelkeznek.

Elegyfajok közül jelentős a közönséges nyír, melynek alapfaján túl népszerűek a kiskerti telepítésre is alkalmas, kompakt fajtái. Ezek közül a '*Laciniata*' szeldelt leveleivel díszít, a '*Youngii*' csüngő koronájával gyönyörködtet, míg a '*Bíbor*' és a '*Purpurea*' különlegessége sötétbordós, szinte lilás lombszínében rejlik.

Fontos megemlíteni a közönséges gyertyánt, melynek előnyös tulajdonsága, hogy jól metszhető, alakítható, így akár sövényt is nevelhetünk belőle. Ilyen célra javasolható például a '*Lucas*'. Ezen kívül ismert még számos másik fajtája: a csüngő koronájú '*Pendula*' igazi különlegességnek számít habitusának köszönhetően, az oszlopos '*Fastigiata*' és '*Frans Fontaine*' fajták pedig utcafásításra is alkalmasak. A '*Monumentalis*' nevével ellentétben alacsony, kompakt fajta, kecses, kúpos koronájával szép szoliter fája lehet a kertnek.

Megemlítendő még a vadkörte, mely igen szép szoliter fává nő, és ehető, fanyar ízű termése miatt is közkedvelt. Helyet kaphat szőlőskertekben is, akárcsak a közönséges dió. Ugyancsak előfordul a társulásban a méretéből adódóan leginkább parkokba telepíthető mezei szil, melynek alapfaján túl választható különleges tarka levelű változata, a '*Variegata*' is. Galagonyák közül az egybibés galagonya bátran ajánlható kiskertekbe, hiszen nem igényel nagy helyet, igénytelenségének és ellenállóságának köszönhetően pedig kiválóan alkalmas közterületi telepítésre is. Alapfajából nyírott, illetve nyíratlan sövény is kialakítható, oszlopos fajtája a '*Stricta*' és a keskeny, kúpos koronát nevelő '*Toba*' pedig utcafásításra alkalmasak.

Cserjefélék közül elsősorban a húsos somot kell kiemelni, mely egykor a Somló lankáit borította. Tulajdonképpen erről a cserjeféléről kapta a vulkáni tanúhegy a nevét. Később helyére szőlőt telepítettek, így jelenleg is szőlőültetvények sokasága határozza meg a táj karakterét. A húsos som fajtái közül javasolható a *'Jolico'*, melynek nagyméretű, C vitaminban gazdag termései finomak és rendkívül egészségesek; valamint a *'Kazanlak'*, mely kifejezetten ellenálló kórokozókkal, kártevőkkel szemben.

Telepíthetünk bátran rózsaféléket is, melyek egész nyáron át elbűvölnek gyönyörű virágaikkal és illatukkal. Örökzöldek közül nyugodtan választható a közönséges boróka, melynek számos fajtáját ismerjük. Oszlopos habitusúak köréből legnépszerűbb a tömött, sűrűn ágas *'Hibernica'* és *'Suecica'*, valamint a karcsú koronájú *'Bakony'*, elterülők közül pedig gyakran telepített a *'Repanda'* és a *'Green Carpet'*.

Helye van ezen kívül a cserjés pimpónak is a kertekben, közterületeken egyaránt, alkalmas alacsony nyíratlan sövénynek, talajtakarónak, de utak szegélyezésére is kiváló és egész nyáron virágzik. Fajtái közül népszerűbbek között a *'Goldteppich'* és a *'Goldstar'*.

Lágyszárúak alkalmazására is számos lehetőség nyílik kertekben, közterületeken egyaránt. Utóbbi esetében leginkább a nagyobb méretű, virággyi fajok jöhetnek szóba, míg kertekben bátran létesíthetünk akár sziklakertet is, hiszen nem hat tájidegen elemként a területen. Miután a Somlót bazalttufa alkotja, célszerű ezt alkalmazni a sziklakertekben is, vagy ennek hiányában más, hozzá hasonló kőzetet.

A sziklakertekben megjelenhetnek párnás habitusú díszfüvek, például csenkeszek vagy sásfélék, de helyet kaphatnak különböző virágaikkal díszítő fajok is, mint például a sziklai ternye vagy különböző harangvirágok.

A kertek elrendezését illetően megállapítható, hogy a klasszikusnak vett előkertek kevésbé jellemzőek erre felé, a lakóházak általában telekhatáron állók. Mellettük az oldalkert díszítő funkciót tölt be, vagy autóbeállóként szolgál, haszonkerti felhasználásuk nem jellemző.

Gyakran ültetett növények ezekben az oldalsó kertrészekben a rózsák, illetve különböző örökzöldek: fenyők, tuják, borókák. Javasolható a kerítés szigorú vonalvezetésének oldására nyírott vagy nyíratlan sövények használata, például gyertyánnal vagy galagonyával, illetve miután jellemző a térségre a szőlőtermesztés, bátran létesíthető szőlőlugas is.

A Somlót alkotó bazalttufa változatos felhasználása jellemző a kertekben. Megjelenhet épületek, kerítések lábazatában, de akár sziklakertek kőanyagaként is.

Sziklakertet célszerű a kert hátsó felében a pihenőkertnél kialakítani, még hozzá nem kőkupacként, hanem meglévő épített elemhez, például lépcsőhöz, teraszhoz kapcsoltn. Ilyen formában indokolt a létesítése, kialakításával harmonikus összképet teremthetünk a kertben megidézve a táji adottságokat.

Helyet kaphatnak bennük a már említett évelőkön túl kisméretű terülő borókák, mint például a közönséges boróka '*Repanda*' fajtája, illetve a cserjés pimpók közül is ismerünk kisebb, sziklakertbe is telepíthető fajtákat, ilyen például az '*Elizabeth*'.

Ezek a sziklakertek a cserjékhez, fákhöz hasonlóan ugyancsak részt vesznek a homorú térfal kialakításában békés zugot teremtve a hátsó kertben. Pihenőkerten túl akár kisebb veteményes is kialakítható, ahol különböző zöldségfélék, gyümölcsök termelhetők meg.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A népi építészet jellemző eleme a tornác. Somlójenőn sajnos nem jellemző sem az elő,- sem az oldaltornác.

Néhol megfigyelhető a tornác utca felől történő megnyitása. Az oldaltornác készült mellvéddel és mellvéd nélkül is. A tornác oszlopainak, mellvédjeinek anyaga többnyire vakolt téglá, de találunk faoszlopos megoldást is. A következő oldalon néhány példa látható a változatos tornáckialakításra.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból a cserép, nád, természetes pala tetőhéjalás javasolt.

Kerülendő a településképi és egészségi szempontból is káros hullámpala. Kerüljük ugyanazon tetőfelületen különböző fedési anyag használatát. A képek nem a településen készültek.

AJTÓK, ABLAKOK

Somlójenő település

A településen az előkertes épületeknél áttört kerítések javasoltak, ezek készülhetnek fából, illetve fémből egyaránt. Az előkert nélkül telepített épületeknél a tömör téglá, vakolt felülettel kialakított kerítések is megfelelőek. Gondos kialakításuk fontos, mert ezek a szerkezetek biztosítják a kapcsolatot az utca és az udvar között. Nem az összes kép készült a településen.

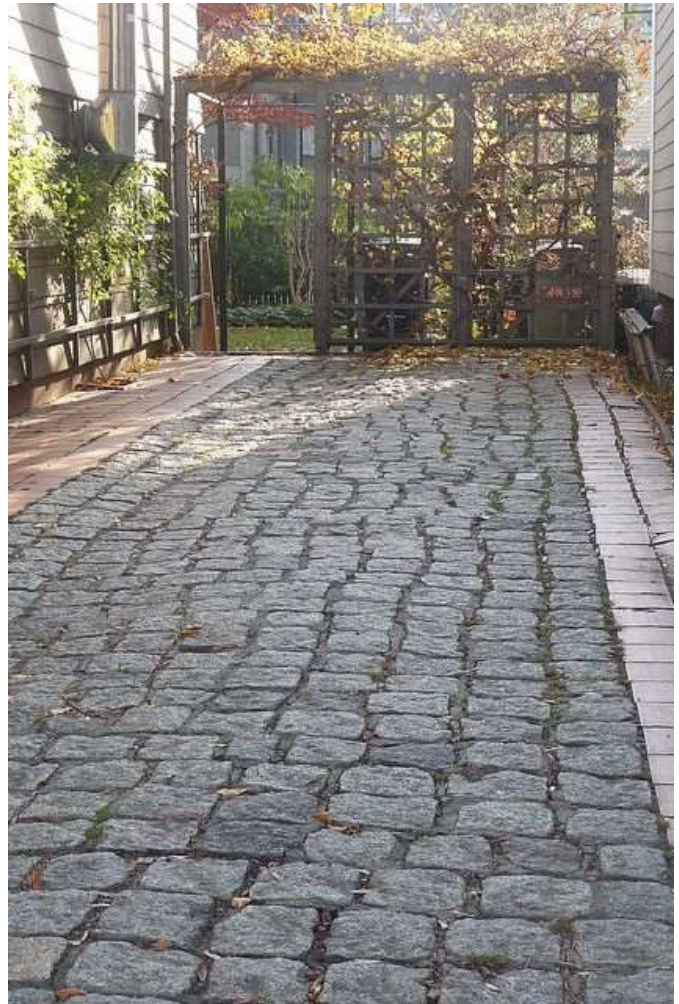
Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a külső tokos, fehér műanyag redőny kerülendő.

Ablakokra jó példák:

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A településen az utcára merőleges telepítésű és tetőgerinc kialakítású, füstlyukas nyeregtetős épületek, illetve kontyvetős épületek is megtalálhatók. A jellegzetes XX. századi parasztházak homlokzata, oromzata igen változatos. A lakóházak egy nagyobb vagy több kisebb ablakkal néznek az utcafrontra.

A település külterületén a szőlőtermelés a jellemző. Itt egyszerű épületeket találunk. Jellemző a nyeregtetős és a kontyolt nyeregtetős kialakítás, a sötétbarna, fa nyílászáró, a vakolt homlokzat és lábazat. A főhomlokzaton általában egy ablak vagy egy ajtó jelenik meg.

RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. A mai épületek formálásánál is fontos egy-egy kémény, zsalugáter, homlokzati részlet kimunkálása úgy, hogy az az épület egészével összhangban legyen. Az épület mellett, az udvarban, utcán lévő tárgyak, építmények is hozzájárulnak az összkép egységéhez. Egy szépen megformált kerti kút, egy gondosan elkészített tornácrészlet is esztétikai értéket hordozhat.

MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása a településkarakterbe illeszkedően

Somlójenőn több épületet is találunk, amely a népi építészet jegyeit hordozza. Felújításuk a mai kor igényeinek megfelelően, de a korabeli karaktereket megőrizve történt meg.

A településen szinte mindenütt alacsonyok és áttörtek a kerítések, vagy sok helyen nincs is, ezért fontos ügyelni az udvar rendezettségére, ugyanúgy ahogy a ház előtti zöldfelületére is.

Felújítás során az utcai homlokzat karakterét javasolt megőrizni: a jellegzetes homlokzati és nyílászáró osztást, a lábazatkialakítást és a színeket. Nem javasolt más karakter kialakítása, mert ez az utca egységes képét rontja.

UTCÁK, TEREK

Somlójenő a Somló-hegytől délnyugatra, a 8 sz. főközlekedési út és a Torna patak mentén fekvő település. Somlójenő külterülete Várda-puszta, Márja-major és Somló-hegy.

A településen egy önkormányzati tulajdonú középület van, a művelődési ház, itt működik az orvosi rendelő, valamint a községi könyvtár.

A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található.

A lakosok megélhetésének alapja a szőlő volt. Szőlőművelés a 16. századtól állandósult. A községnek saját vízimalma volt. Kőház-kastélyát 1592-ben említik először. A ma is álló római katolikus templom középkori eredetű.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A településközponti részeken a színes fényreklám helyett a hagyományos cégek elhelyezése javasolt.

A színes, nagyméretű molinók kerülendők.
A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

Somlójenő KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

HONLAPCÍM: <http://somlovasarhely.hu>

E-MAILCÍM: hivatal@somlovasarhely.hu

CÍM: 8478 Somlójenő, Petőfi utca 99.

TELEFON: 06- (88) 236-001

POLGÁRMESTER: Nemes Ferencné

FŐÉPÍTÉS: Farkas István

FŐÉPÍTÉS E-MAILCÍME: somlojeno@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Kovács Krisztián

SZÖVEG: Bodnár Emőke, Bujáki Bence, Dinnyés Magdolna, Kovács Krisztián, Kőrösi Emese Edit, Pintér Réka

FOTÓ: Farkas István, Sárdi A. Zoltán

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Bodnár Emőke, Bujáki Bence, Kovács Krisztián, Kőrösi Emese Edit

Somlójenő, 2018. január 05.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányban módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!